

BJØLSEN-METODISTENE

Kirkebygg og utsmykning gjennom 150 år

AV MORTEN SKJØRSHAMMER, DR. PHILOS, MENIGHETSMEDELM OG BJØLSENGUTT

METODISTKIRKEN PÅ BJØLSEN KAN SNART MARKERE 150 ÅRS JUBILEUM¹. MENIGHETEN BEGYNTE I 1870-ÅRENE SOM EN FAST UTPOST FOR FØRSTE METODISTKIRKE PÅ GRÜNERLØKKA, BYENS ELDSTE FRIKIRKE SOM BLE GRUNNLAGT I 1865. DET VAR SÆRLIG ARBEIDERFAMILIER FRA OMLIGGENDE FABRIKKER, NYDALENS COMPAGNIE, CHRISTIANIA SPIGERVERK OG MYRENS VERKSTED, SOM VAR MED DEN FØRSTE TIDEN. FLERE MEDLEMMER BODDE PÅ SAGENE, BJØLSEN OG I MARIDALEN OG SYNTES DET VAR LANGT Å GÅ TIL MØTER NEDE PÅ LØKKA. DE BEGYNTE DERFOR MED HUSMØTER.

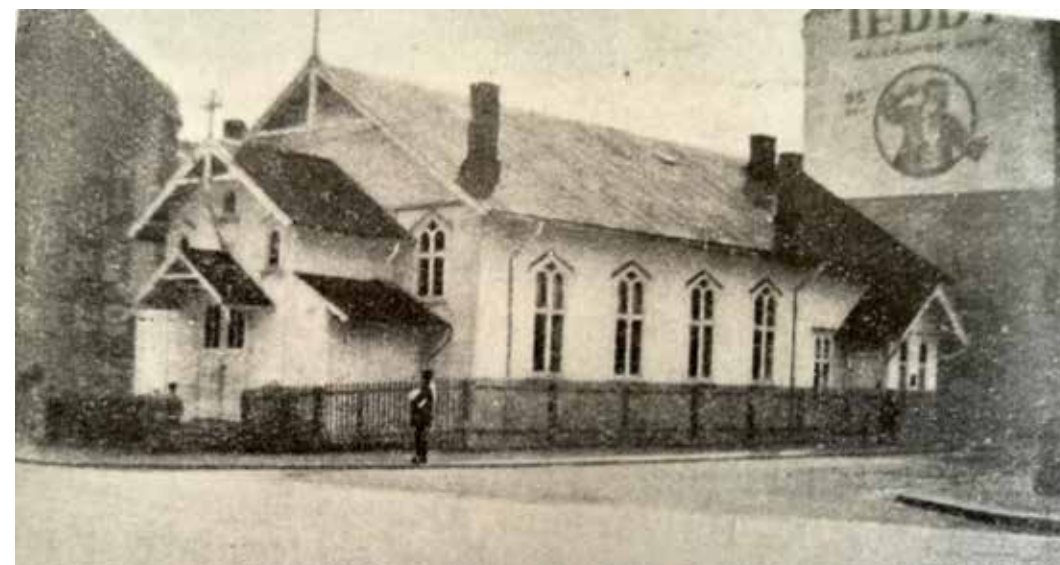
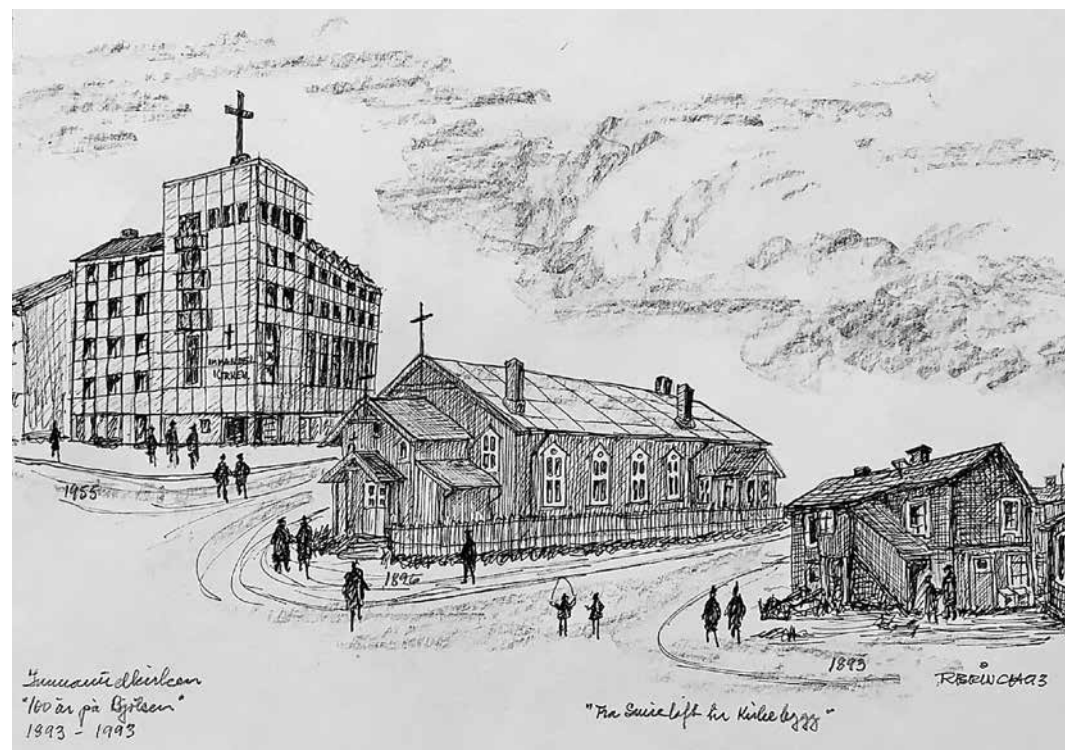
Datidens trangboddhet gjorde at det tidlig ble nødvendig å leie større stuer for å kunne ivareta den voksende interessen for husmøter. Det ble leid stuer på Bjølsen og i Maridalen der det bodde metodister og det ble holdt møter. Metodistene gikk gjerne sammen i grupper til disse møtene, og på veien sang de. Det var en syngende bevegelse, der sangen, og etter hvert korsangen, ble en viktig del av menighetens liv. Denne tradisjonen er fremdeles sterkt levende og ligger til grunn for at menigheten i dag omtaler seg som en kulturkirke med fokus på sang og musikk.

Ingen som for første gang kom inn i gården til det lille huset med smien i første etasje og den bratte, utvendige trappen til rommet ovenpå, tenkte på kirkegang. Det skjedde først da de kom innenfor og fikk se prekestol, alter, alterring og kirkebenker. Foto: Menighetens fotoarkiv

VEKKELSESKIRKEN

Lokalene ble etterhvert for trange, både til husmøter og fester. Det ble nødvendig å skaffe seg et fast møtested som kunne romme flere enn det var plass til i leide stuer. Sagene var kjent, for ikke å si beryktet, for sine mange utskjenkningssteder og danselokaler. I Maridalsveien 196, i krysset med Sarpsborggata og Mor Gohjertas vei, lå «Smieloftet» som ble brukt til lokale for foreninger og dansetilstelninger, men det ble også leid ut til religiøse møter. I 1881 leide og innredet metodistene Smieloftet slik at det ble plass til om lag 150 mennesker. Bjølsen-metodistene hadde skaffet seg sin første kirkesal og begynt å realisere sine forestillinger om kirkebygg, i første omgang om hvordan interiøret skulle være.

Det fortelles om vekkelsestider på Bjølsen, at alterringen hyppig var i bruk, og at stemningen på Smieloftet var preget av «begeistring, takkesang med jubel, tårer og smil; mennesker søkte Gud og fant fred;

mennesker ble radikalt forvandlet; her lød vitnesbyrdene om frelse i troen på Jesus Kristus»². Ganske tidlig ble 17 personer opptatt i «moderkirken» på Grünerløkka, og på Smieloftet ble det etter hvert stiftet kvinneforening, sangkor, ungdomsforening og søndagsskole med stor aktivitet. Men det var ikke bare Bjølsen-metodistene som var aktive i strøket. Kristiania Indremission innviet i 1876 Effata menighetshus, Bjølsen Misjonshus kom i 1884 og Frelsesarmeen startet i 1888 eget korps på Sagene. Det er således ikke overraskende at sognepresten i Sagene kirke ikke så med helt blide øyne på den vekkelsesvirksomhet som foregikk på Bjølsen utenfor statskirken.

IMMANUELKIRKEN (1896-1955)

Veksten i utpostvirksomheten på Bjølsen ledet til at menigheten ble stiftet 8. september 1893 som Kristianias femte metodistmenighet³ og fortsatte sin virksomhet på Smieloftet. Det var da i alt 88 medlemmer. Men en fornyet vekkelse over hele Bjølsen vinteren 1894-1895, med løpende kveldsmøter fra jul til påske, gjorde at menigheten igjen måtte se seg om etter et mer skikket møtelokale. Denne gangen bygde menigheten selv en kirke, godt hjulpet av metodisten, byggmester A. Taraldsen. Han donerte sin egen tomt på hjørnet av Bergensgaten

Venstre side øverst:
Tegning av de tre kirkebyggene: Smieloftet, Immanuelkirken og Medotistkirken på Bjølsen.

Venstre side nederst:
Metodistkirken på Bjølsen i 2020. Kirkens hjørnefasade formet som et kirketårn, med inngangsparti nederst i tårnet og avsluttet med et takkors.
Foto: Morten Skjørshammer

Denne side: Immanuelkirken 1926. Immanuelkirken var oppført i «sveitserstil», med gallerier på begge sider av kirkeskipet og ved utgangsdøra.
Foto: Menighetens fotoarkiv

Søndagsskolen 1889.
Foto: Menighetens fotoarkiv

og Sarpsborggaten, drøye 100 meter fra Smieloftet. I 1896 ble den nye trekirken, som fikk navnet Immanuelkirken (fra hebraisk «Gud med oss»), innviet.

Frem til århundreskiftet opplevde menigheten en stor vekst som senere flatet ut. Det var søndagsskoleklasser på hver benk på galleriet og i sakristiet, og antall elever økte til 250, og i alt 17 lærere var engasjert. I tillegg til tidligere aktiviteter ble det nå dannet både mannskor og musikkforening, senere på 1920-tallet også speidertropp. Menigheten drev egen fattigpleie med utdeling av mat og klær og arrangering av middager og fester i en tid da arbeidsløsheten var stor og nøden åpenbar.

Altertavle 1924. Interiøret var enkelt og tradisjonelt, bortsett fra den tredelte altertavlen der midtpanelet viser den korsfestede Kristus og sidepanelene er bibeltekster. Altermotivet med den korsfestede Kristus var uvanlig innenfor det som kalles lavkirkelig estetikk og ingen andre metodistkirker i Norge har hatt eller har dette altermotivet. Det er således ikke overraskende at motivet senere ble overmalt en gang tidlig på 1930-tallet og erstattet med det vanlige korsmotivet.
Foto: Menighetens fotoarkiv

På 1920-tallet ble det, i tillegg til andre barneaktiviteter, etablert en speidertropp. Her fra 1934 hvor speidertroppen står foran den overmalte altertavlen.
Foto: Menighetens fotoarkiv

Søndagsskole 1945.

Foto: Menighetens fotoarkiv

FLERBRUKSKIRKE I BETONG

Trekirken ble etter hvert, som tidligere kirkelokaler, for liten, rehabiliteringsbehovene ble store, blant annet sviktet byggets fundamenter. Planene om å rehabilitere den gamle kirken ble avslått av bygningsmyndighetene. Menigheten tok en stor beslutning høsten 1944 om å bygge ny kirke kombinert med forretningsbygg, som senere i planleggingen ble endret til en boligblokk.

Arkitektbrødrene Trygve og Ørn Klingenberg fikk oppdraget med å tegne den nye kirken. I 1949 la de fram storslåtte planer inspirert av før-moderne kirkearkitektur. Men uttrykket ble etter hvert nedtonet til et mer funksjonalistisk uttrykk. Arkitektene klarte likevel å få menigheten

med på et design- og utsmykningsprogram med klare old-kirkelige innslag. Det var igjen noe nytt innenfor frikirkeligheten. Men hvordan fikk det nye kirkebygget et slikt bildeprogram? Menighetens egne medlemmer hadde ingen bakgrunn eller nærmere kunnskap om tidlig kirkekunst, så alt peker i retning av arkitektene som drivende i så henseende. Ørn Klingenberg hadde bl.a. tidligere vunnet en konkurranse om ominnredning og utsmykning av gamle Bergen Domkirke fra 1181. Menigheten var imidlertid med og engasjerte seg, ikke minst gjennom sin innsats med smijernsarbeidene i apsis og inngangsdørene til kirkesalen. Det nye kirkebygget ble innviet i 1955 og har vært til stor glede for menigheten. Arkitektene bidro til at Bjølsen fikk et ambisiøst offentlig bygg som har satt sitt preg på bydelen⁴.

Arkitektenes planutkast

1949, inspirert av før-

moderne kirkearkitektur.

Foto: Menighetens fotoarkiv

Hovedtrappen til kirkesalen med verk av glassmester
Finn Hansen. Foto: Monica Hovland

Kirken som lokalt etterhvert er blitt kalt for «kjerka på hjørnet»⁵, er karakterisert med nettopp en hjørnefasade formet som et kirketårn, med et inngangsparti nederst i tårnet og avsluttet med et tak-kors. Det skal få oss til å løfte blikket oppover! Langs fasaden mot Sarpsborggata er det i alt sju avlange kirkevinduer som forteller at det innenfor, i 2.etasje, er et kirkerom.

Hovedtrappen som leder opp til kirkesalen er bred med en generøs utforming, og ender ved et stort glassmaleri med det old-kirkelige motivet Kristus Pantokrator (fra gresk all-hersker, allmechtig). Det fremstiller Kristus, sittende på en trone, som den seirende og oppstandne Kristus som hersker over hele universet. Rundt Kristus er det nærbilder av De fire livsvesener som ifølge Åpenbaringsboken i Det nye testamente står rundt tronen: «den første skapningen liknet en *løve*, den andre liknet en *okse*, den tredje hadde ansikt som *menneske* og den fjerde var lik en flygende ørn».

Kirkerommet har form av en langkirke, såkalt basilika, som er den opprinnelige utforming av kirker kjent fra oldtiden. Glassdørene inn til kirkerommet er utsmykket med smijernsarbeider, laget av menighetens egne håndverkere. De fremstiller Jesus som den gode hyrde, med glorie og lang kappe. Det er et av de eldste motiver i kristen kunst. Her ved inngangen til kirkerommet er Jesus den gode hyrde som åpner døren inn til den korsfestede og oppstandne Kristus som gir nytt liv for menneskene.

Kirkerommet domineres av en avrundet apsis med en altertavle som fyller hele fondveggen. Prekestolen er stor, opphøyd og sentralt stående over et smalt alterbord med alterlys og oppslått Bibel. Her er det Guds ord som står i sentrum. Det hele er innrammet av en alterring med knefall og over apsis en himmelbaldakin.

Altertavlens motiv består av et enkelt trekors flankert av et smijernsarbeid som fremstiller de 24 eldste det fortelles om i Johannes Åpenbaring kap.4. De synger og tilber Gud i den himmelske gudstjenesten. Disse 24 kan betraktes som representanter for den kristne menighet. Til forskjell fra det enkle trekorsset som er et av de vanligste altermotivene i

Inngangsdøra til kirkerommet er utsmykket med smijernsarbeider, laget av menighetens egne håndverkere. De fremstiller Jesus som den gode hyrde, med glorie og lang kappe. Foto: Monica Hovland

Kirkerommet har fire høysittende kleristorievinduer med glassmalerier som viser symboler brukt i tidlig kristendom. Foto: Monica Hovland

norske metodistkirker, så er motivet fra Åpenbaringsboka helt unikt⁶. Himmeldakinen over alterpartiet har 37 stjerner som representerer tidligere tiders tall-mystikk. Det kan enten leses som tallet 37 eller som 3 pluss 7. I den første varianten uttrykker 37 en hebraisk tallkode for ordet «visdom». I den andre varianten er tre-tallet Guds tall fordi det uttrykker det guddommelige vesen i tre-enigheten. Sju-tallet består av Gudstallet tre, og verdens tallet fire som har å gjøre med alt det skapte (for eksempel fire elementer, fire årstider, fire verdenshjørner, 4 himmelretninger). Dermed betegner sju-tallet forbindelsen mellom Gud og Verden.

Kirkerommets venstre side har fire høysittende kleristorievinduer med glassmalerier som viser symboler brukt i tidlig kristendom. Det er i alt åtte symboler fremstilt i fire par: Alfa og Omega - Chi Rho; Guds hånd med velsignelsesgest - Trikvetra; Guds øye - Agnus Dei; Due - Fisk.

Glassmalerier mot Sarpsborggata. Et av menighetens medlemmer donerte på slutten av 90-tallet tre glassmalerier, som fremstiller liknelser fra Lukas evangeliet, laget av glassmester Bård Sagfjæra, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. Fotos: Monica Hovland

På kirkerommets høyre side mot Sarpsborggata, er det tre glassmalerier, laget i et moderne formspråk, som fremstiller tre lignelser fra Lukas- evangeliet: Sønnen som kom hjem, Den barmhjertige samaritan, Fariseeren og tolleren.

Den nye Metodistkirken på Bjølsen i 1956 var innledningen til en ny vekstperiode i menighetens historie. Den varte til 1976. I denne perioden økte antall medlemmer fra 116 i 1956 til sitt høyeste antall, 192, i 1976 (70%). I tillegg hadde menigheten mange venner som ikke formelt ble medlemmer, men som deltok aktivt. Menighetens ulike aktiviteter økte tilsvarende på bred front, og som sangmenighet var 1960- og 70-tallet et høydepunkt med Immanuelkirkens sangkor ledet av Godvar Hagan, Immanuel Singers med musikalsk leder Hermund Tronvik.

EN KULTURKIRKE PÅ BJØLSEN

Høsten 2012 gjorde menigheten en mulighetsstudie for å se nærmere på den fremtidige bruken av kirkebygget. Prosjektet ble avsluttet i 2018, med konklusjon om å fortsette nåværende drift og renovere kirkelokalene ut ifra visjonen om «å skape kirkerom for det 21. århundre på Bjølsen». Målet var å redesigne kirkebygget, for å kommunisere en åpen tilstedeværelse i strøket, oppgradere kirkerommets estetikk mot samtidskulturen, legge til rette for en fleksibel bruk av kirkerommet til ulike typer kulturarrangementer og fornye det tekniske utstyret. I gjennomføringen av disse endringene samarbeidet menigheten med Kirkelig Kulturverksted ved Berit Hunnestad og Terje Hope, og prof. em. Thomas Thiis Evensen.

Kirketårnet fikk tilbake sitt opprinnelige takkors som ble demontert av sikkerhetsgrunner på 2000-tallet. Inngangspartiet ble åpnet ved å fjerne to gitterporter som stengte av rommet utenom kirkens åpningstider. Det innvendige taket fikk en påmalt himmelhvelving, og det ble satt inn glass i inngangsdørene. Veggene i inngangspartiet ble gjort til en grafittvegg. Hovedtrappen opp til kirkesalen fikk et nytt tema ved at det i for-rommet ble etablert et gatealter, synlig gjennom inngangsdørene.

Kirkerommet domineres av en avrundet apsis med en altertavle som fyller hele fondveggen. Trekorset er rammet inn av et smijersarbeid som fremstiller de 24 eldste det fortelles om i Johannes Åpenbaring kap. 4. De synger og tilber Gud i den himmelske gudstjenesten. Smijersarbeidene er utført av menighetens egne håndverkere, og motivet passer svært godt i en kirke kjennetegnet av mye sang og musikk. Himmelbaldakinen over alterpartiet har 37 stjerner som representerer tidligere tiders tallmystikk. Foto: Monica Hovland

KIRKEROMMET

Inne i kirkerommet ble alterringen og prekestolen fjernet og erstattet med et sentralt plassert alterbord og en talepult ved siden av. I stedet for en fast alterring ble det laget flyttbare knelebenker. Den gamle prekestolen ble flyttet til bruk inne i menighetssalen. Kirkebenkene ble byttet ut med stoler for å muliggjøre en fleksibel bruk av kirkerommet, der den nedre delen ble møblert som kafeområde. Rommets belysning ble også endret fra lysekroner til pendellamper, mer i tråd med 50-tallets funksjonalisme. Og kirkens orgel ble byttet ut med et gospelorgel som ble flyttet ned fra galleriet og plassert foran i kirken med henblikk på fleksibel bruk ved arrangementer. Alt teknisk utstyr ble oppgradert, endog et lydstudio ble etablert i kjelleren med kommunikasjon til kirkerommet! Det tidligere sidekapellet ble omgjort til et allrom for barn og ungdom.

I dag består menigheten av 124 medlemmer, og den satser på å videreføre sin lange tradisjon som et aktivt miljø for sang og musikk. En av hovedaktivitetene er fremdeles korsang, og kirken huser to kor: Signatur som er et gospelkor, og Retro et kor for godt voksne, som har et «levd liv repertoire» med sanger hentet fra 60- og 70-tallets kjente artister som Elvis, Dylan, Cohen, Clapton mfl. En av favorittsangene er Bob Dylans 'The Times they are a changing'. «Kjerka» har vært med på mange forandringer gjennom sine 150 år på Bjølsen og tar høyde for årene som kommer! ●

NOTER

- 1 Det historiske materialet frem til 1950 er hentet fra Erling Skjørshammer: Immanuelkirken- 100 år på Bjølsen. Oslo; Norsk Forlagsselskap 1993. Tilgjengelig som elektronisk reproduksjon, Nasjonalbiblioteket Digital 2017
- 2 Ibid s.15
- 3 Kristiania 1. Metodistmenighet, nå Metodistkirken på Grunerløkka, ble stiftet i 1865. Kristiania 2. Metodistkirke, kalt Elim, ble stiftet på Kampen i 1877. Senere ble det reist et kirkebygg i Grønlandsleiret 53. Menigheten ble nedlagt i 1967. Kristiania 3. Metodistkirke, nå Sentralkirken, ble stiftet i 1887. Menigheten holdt først til i Vika. Nåværende kirkebygg fra 1961, tegnet av arkitektene Klingenberg, ligger på hjørnet av St. Olavsgt 28/Frederiks gate. Kristiania 4. Metodistkirke ble stiftet i 1889 og oppførte i 1898, på Majorstua, et kirkebygg på hjørnet av Sørkedalsveien/Kirkeveien. Menigheten ble nedlagt i 1902.
- 4 Kirken ligger på bakketoppen av Bergensgata, hovedgaten gjennom Bjølsen som går fra Adv. Dehlies plass til Lisa Kristoffersens plass. Den nedre delen av gata er omtalt flere steder i Per Petterson (2018) «Menn i min situasjon» (Oslo: Oktober).
- 5 Jon Michelet (1980): «Hvit som Snø». Oslo: Oktober.
- 6 Svein Winge (2020); Metodistkirken i Norges altertavler- alterpartier og litt metodisthistorie. Upublisert materiale.